

УДК 316.334.56(477.54-25):316.473-057.875

DOI: 10.26565/2220-7929-2020-57-06

Красько Ольга Іванівнакандидат історичних наук, старший науковий співробітник
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Майдан Свободи, 4, 61022, Харків, Україна

Email: olgakrasko@karazin.ua

ORCID: 0000-0001-5076-8331

**ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙНЯТТЯ МІСТА ХАРКІВ СТУДЕНТСЬКОЮ
МОЛОДДЮ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ АНКЕТУВАННЯ)**

У статті розглянуто результати анкетування студентів Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна в межах проєкту «Практики самопрезентації міста в індустріальну та постіндустріальну добу». Було опитано 202 студенти історичного та філологічного факультетів, факультету математики і інформатики. Респондентам пропонували спеціальний опитувальник із 12 «закритих» та «відкритих» питань. «Закриті» питання дозволили визначити кількісні показники вподобань молоді Харкова стосовно об'єктів, споруд, підприємств, установ, пам'ятників, виробів, пісень, які, на їхню думку, формують «обличчя» міста. Тоді як «відкриті» надали респондентам можливість запропонувати той чи той конкретний варіант, висловити свою точку зору з будь-якого питання. Для аналізу результатів анкетування була побудована реляційна система управління базами даних (РСУБД) у програмі Microsoft Office Access 2013, в яку занеслися уніфіковані відповіді учасників опитування. Інтерпретування результатів базувалося на концепції стилю життя французького соціолога П. Бурдьє та теорії стилів життя, що її висунув німецький історик М. Дінгес. Отже, завдяки проведеному анкетуванню, по-перше, було ідентифіковано конкретні об'єкти, споруди, підприємства, установи, пам'ятники, товари та вироби, які, на думку респондентів, є «обличчям» Харкова. По-друге, було виявлено особливості сприйняття Харкова студентською молоддю, зокрема вийшло визначити їхні думки щодо питання, чи можна вважати Харків типовим українським містом. Також результати дозволили встановити бачення харківського

© Красько О. І., 2020

студентства архітектурних домінант, пам'ятних місць та лакун міського простору. Нарешті молодь визначила історичні особистості, які, на її думку, формують пантеон видатних уродженців та мешканців міста. Матеріали анкетування дозволяють зробити певні висновки про специфіку самопрезентації міста та взаємодію/взаємовплив мешканців і міського простору.

Ключові слова: *Харків, «обличчя» міста, анкетування, студенти.*

У межах реалізації проєкту «CityFace: Практики самопрезентації багатонаціональних міст в індустріальну і постіндустріальну добу» для виявлення сприйняття міста мешканцями та їхнього ставлення до наявних практик самопрезентації було передбачено опитування студентів, а саме тих, які є мешканцями відповідного міста (а не осіб, які приїхали сюди на навчання). Зasadничою була думка про те, що ці студенти вже мають певний досвід проживання в місті, а в їхньому родинному колі вже укорінився певний погляд на місто, який вони сприйняли і тепер траншують. Зрозуміло, що одержані результати навряд чи можна назвати репрезентативними з огляду на суворі правила соціологічного опитування, проте вважаємо, що вони можуть допомогти у визначенні як варіантів міських ідентичностей, так і певних тенденцій в еволюції ціннісного спектра городян.

Насьогодні образи Харкова, ідентичностей його мешканців переважно досліджують соціологи Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, зокрема О. О. Мусієздов (Musiezdov 2009; 2016), О. А. Філіппова (Filipova 2008; 2017), зокрема й за матеріалами анкетування студентів-першокурсників (Musiezdov 2006; 2007).

Анкетування в межах проєкту «CityFace: Практики самопрезентації багатонаціональних міст в індустріальну і постіндустріальну добу» фактично є окремим проєктом, який отримав неофіційну назву «Місто очима молоді». Для нього було розроблено спеціальний опитувальник з 12 запитань. Анкета побудована в такий спосіб, що в деяких випадках респонденти мають вибирати з переліку запропонованих відповідей, а подекуди повинні вписати власну думку (своє улюблене місце відпочинку, найцікавіше міське свято тощо). Анкетування відбувається в Дніпрі, Запоріжжі, Одесі та Харкові, охоплюючи студентів різних закладів вищої освіти та спеціальностей.

У цій статті будуть розглянуті результати анкетування, яке було здійснено в Харкові. Зокрема, у Харківському національному

університеті імені В. Н. Каразіна було опитано 202 респонденти. Збирання анкет українських студентів проводилося на факультеті математики і інформатики, історичному та філологічному факультетах. Кількісні показники за факультетами такі: факультет математики і інформатики – 35 осіб, історичний – 121 особи, філологічний – 46 осіб. Попри те, що в анкетуванні брали участь студенти різних років навчання, середній вік респондентів з України становить 18 років. Співвідношення студентів та студенток серед українських респондентів є наближеним до гендерного балансу (48 % та 37 % відповідно), більше 14 % опитаних не зробили позначку про стать. Студенти мали змогу самостійно вибрати мову для заповнення анкети – українська чи російська і, на нашу думку, слушно в окремих випадках порівняти уявлення про місто респондентів залежно від їхнього вибору мови (наприклад, це стосується питання про те, чи можна вважати Харків типовим українським містом). Слід відзначити, що вподобання респондентів розділилися приблизно порівну – 103 анкети українською мовою та 99 анкет російською мовою.

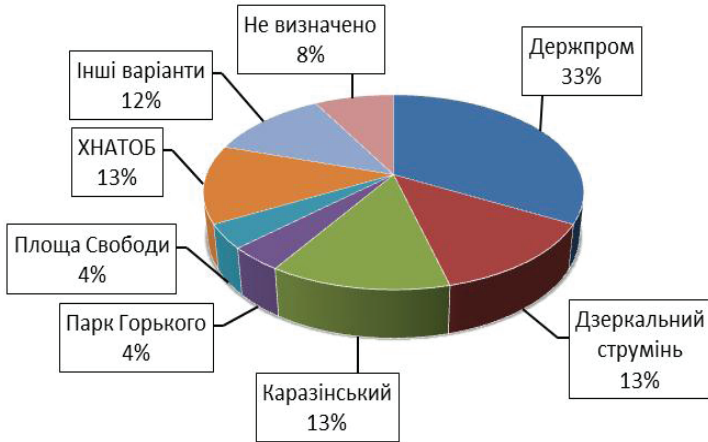
Для аналізу результатів анкетування була побудована реляційна база даних за допомогою системи керування базами даних Microsoft Office Access 2013. База даних складається з двох таблиць: «Головна» та «Анкета». В таблиці «Головна» фіксувалася інформація безпосередньо про респондентів, натомість до таблиці «Анкета» заносилися відповіді на запропоновані питання. Анкету побудовано більшою мірою за формалізованим принципом, що дозволило уніфікувати відповіді для їхнього занесення до бази даних та подальшого аналізу.

Перейдемо до попередніх результатів. Відзначимо, що для інтерпретування результатів ми врахували концепцію стилю життя французького соціолога П. Бурдьє та теорію стилів життя, яку висунув німецький історик М. Дінгес. За П. Бурдьє, «стиль життя» – це структурована система позицій соціального простору, яку опановує індивід, що належить до певної групи (класу), а також уявлення про ці об'єктивно належні йому позиції (Bourdieu 1998, 45). Самі ж позиції визначаються характерними для індивідів практиками, тобто різновидами діяльності й речами, що використовуються. Стиль життя розгортається в таких соціальних практиках, як трудова сфера, прибутки, споживання, дозвілля, здоров'я, участь у політиці, релігійному житті. Завдяки набору властивих для однієї групи практик можна виокремити стиль життя її представників. М. Дінгес визначає «стиль життя» як «...відносно усталений тип рішень, які ухвалили індивіди або групи, що роблять вибір із запропонованих для них суспільством варіантів поведінки...» (Dinges 2000, 105-6). Стилi життя, за М. Дінгесом, – це

структуровані в часі і просторі моделі способу життя, які залежать від ресурсів (матеріальних і культурних), від типу родини й господарства, а також від ціннісних установок; причому останні «визначають головні життєві цілі, формують ментальності і виражаються в специфічному габітусі». М. Дінгес підкреслює, що теорія стилів життя робить можливим комплексний аналіз соціальних структур, здатний виявити «як структуроутворювальний ефект поведінки індивідів і груп, так і зворотний вплив соціальних структур на поведінку людей» (Dinges 2000, 105-6).

Без сумніву, прочитання студентами міста відбувається під впливом їхнього щоденного маршруту міським простором: своє житло – університетські будівлі (навчальні корпуси, лабораторії, Центральна наукова бібліотека, спортивний комплекс «Каразінський» та ін.) – місця відпочинку в місті (парки, пункти харчування, культурно-освітні та культурно-розважальні заклади) – місце роботи / інший варіант – своє житло. Вже цей маршрут, на нашу думку, зумовлює те, що для переважної більшості опитаних студентів (понад 83 %) Харків – це передусім «центр». Саме в центрі міста зосереджуються університетські будівлі, парки, кафе, їдальні, розважальні заклади, улюблені місця відпочинку. Студенти, які пов'язують Харків із периферією, наголошують, що готові переїхати до іншого українського міста – Києва, Львова, Одеси. Ймовірно, в цьому плані спрацьовує порівняння не з погляду розміру чи потенціалу міста, а його місця в певній системі.

Наступне питання дозволило ідентифікувати конкретні об'єкти, споруди, підприємства, установи, пам'ятники, товари та вироби, які, на думку респондентів, є «обличчям» Харкова. Слід відзначити, що один і той самий об'єкт міг бути віднесений різними респондентами в одній ситуації до споруди, а в іншій – до підприємства чи навпаки. Пояснюючи під час анкетування алгоритм заповнення анкети, ми просили самостійно вписати свій варіант для кожної вказаної позиції і також віддати перевагу одній з них. Майже половина респондентів не визначилася щодо того, що ж є «обличчям» міста. Натомість 34 % студентів віддали перевагу певному об'єкту та приблизно однакова кількість студентів проголосували за пам'ятник та підприємство (понад 9 %). Серед названих об'єктів / споруд, які характеризують місто, першість тримають будівлі Держпрома, Каразінського університету та ХНАТОБ імені М. В. Лисенка, споруда «Дзеркальний струмінь», міський парк імені Горького, майдан Свободи (діаграма 1).

Діаграма 1. Об'єкти / споруди, які є «обличчям» Харкова (за кількістю згадувань, %).

Якщо розташувати ці об'єкти на карті, стає зрозуміло, що це досить обмежений простір навколо Саду імені Т. Шевченка, що розташований поряд з університетом (рис. 1). Цікавим є той факт, що молодь не звертає особливої уваги на об'єкти / споруди, які були обрані на конкурсі «Сім чудес Харкова» у липні 2008 року (Putivnyk ro Kharkovu), насамперед це релігійні споруди – Благовіщенський собор, Покровський собор, Собор Успіння Пресвятої Богородиці.

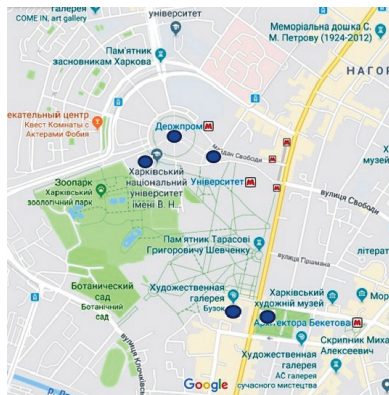

Рис. 1. Карта з визначеними об'єктами / спорудами, які є «обличчям» міста.

Більш однотайні студенти у виборі пам'ятника – «обличчя» Харкова. Зокрема, понад 120 опитаних осіб віддають перевагу пам'ятнику українському Кобзареві – Тарасу Шевченку в міському парку. Крім цього, респонденти відзначають споруду «Дзеркальний струмінь», пам'ятник Незалежності «Україна, що летить», пам'ятник «Засновникам Харкова» (на честь 350-річчя заснування міста). Звернемо увагу, що декілька студентів згадали про зруйнований пам'ятник В. І. Леніну на майдані Свободи. Між тим вони тільки двічі згадали пам'ятник, який встановлено біля Головного корпусу університету, а саме монумент Василю Каразіну. Решта пам'ятників (Д. Багалію, О. Ляпунову, нобелівським лауреатам) взагалі не були зазначені. Отже, можна зробити висновок, що маркування символічного міського простору, до якого вдавався останні десятиліття майже кожний заклад вищої освіти в Харкові, на сьогодні не набуло практичного значення.

Майже 25 % студентів не змогли визначити «промислове обличчя» міста, назвати його підприємства або конкретні вироби й товари. На відміну від символічної для радянських часів продукції Харківського тракторного заводу, заводу імені В. О. Малишева, Турбоатома, у відповідях тепер згадуються сучасні бренди як ті, що формують «обличчя» саме Харкова (це «Кулінічі», «Буфет», «Бісквіт-шоколад», ринок «Барабашово»). До речі, серед таких назвали й поширені всією Україною супермаркет «АТБ», магазин солодоців торгової марки «ROSHEN», кафе швидкого харчування «FreshLine». Вочевидь, це пояснюється споживчими запитами студентства. Проте на прохання вибрати одне слово з названих (промислове, прикордонне, студентське, транспортний вузол, центр торгівлі, невиразне місто), яке характеризує наше місто, студенти також лише в 11 випадках вибрали маркер «промислове».

На думку респондентів, Харків по праву вважається «студентською столицею» України. Звісно, це логічний вибір для студентства. Однак цікавим спостереженням можна вважати той факт, що в уявленнях мешканців Харків не є «прикордонним» містом. В усякому разі анкетування засвідчує, що це не сприймається як його основна характеристика (так само відкидається й визначення «невиразне місто»). Для молоді Харків – насамперед студентське місто, потім уже промислове місто й торговий центр.

Результати анкетування дозволяють зафіксувати визначні місця Харкова, які, за К. Лінчем, є домінантами сприйняття міського середовища (Lynch 1960). Аналізуючи дані діаграми 2, можна зробити висновок, що одним із важливих елементів образу Харкова є

відкриті зелені території (безкоштовні та доступні) з розважальними елементами, які стали загальними туристичними атракціями. Оновлені після реконструкції міський сад імені Т. Г. Шевченка та Саржин яр переконують у правильності цих припущень.

Діаграма 2. Визначні місця Харкова (за кількістю згадувань, %).

Для більшості студентів Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Харків – нетипове місто. Проте здебільшого вони не змогли назвати пісню про місто або ту пісню, яка є «обличчям» Харкова. Тільки 60 осіб з опитаних запропонували свої варіанти, серед яких гімн Харківської області, ухвалений 2010 року, неофіційний гімн Харкова у виконанні співачки Н. Могилевської, гімн футбольного клубу «Металіст», пісні харківських музикантів (С. Бабкіна, С. Жадана, гурту «Кто ТАМ?»), уродженців Харківщини (Л. Гурченко, Є. Костенко) та навіть реклама в ТРЦ «ДАФІ». Образ Харкова в пісенному фольклорі – це тема окремого дослідження. На нашу думку, вельми важливо дослідити особливості репрезентації Харкова в піснях, визначити з позиції музичної герменевтики спрямованість цих музичних творів, виокремити в текстах пісень райони, об'єкти, місця, назви, які є маркерами міського простору, розкрити меседж, закодований авторами музичних творів.

Складними для учасників анкетування виявилися питання історичного характеру: «Чи можете Ви пояснити, що зображено на гербі нашого міста?» або «Назвіть одного видатного історичного діяча – уродженця чи мешканця міста». Попри те, що понад 150 респондентів відповіли на запропоновані питання, спостереження за процесом опитування засвідчило, що студенти здебільшого замислювалися над цими питаннями, намагалися

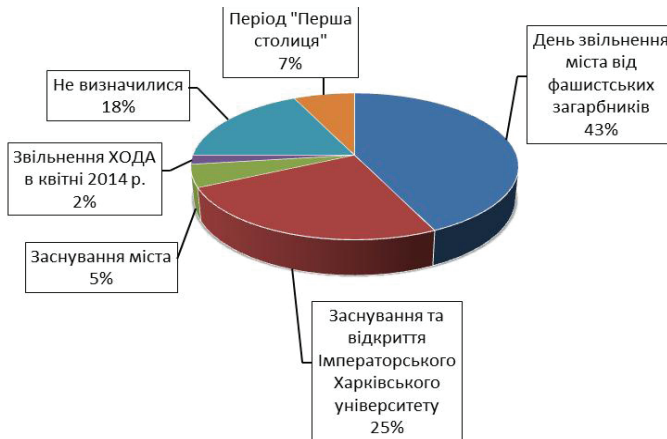
подивитися щось у телефоні чи спитати сусіда по парті. Якщо ж враховувати невизначеність опитаних осіб у виборі «обличчя міста» та відсутність відповідей на багато позицій в опитувальнику, можна дійти висновку, що студенти університету були недостатньо щирі (або ж недостатньо обізнані). Серед найчастіше згадуваних історичних особистостей – засновник Харківського університету В. Н. Каразін, історик Д. І. Багалій, філософ Г. С. Сковорода, письменник Г. Ф. Квітка-Основ'яненко, акторка Л. М. Гурченко, фізик Л. Д. Ландау (таблиця 1).

Таблиця 1. «Видатні історичні діячі – уродженці чи мешканці міста».

Діяч	Кількість згадувань
Багалій Д. І.	32
Барабашов М. П.	6
Гурченко Л. М.	18
Жадан С. В.	1
Зінківський Гамлет	1
Квітка-Основ'яненко Г. Ф.	11
Каразін В. Н.	20
Кузнець С. А.	5
Ландау Л. Д.	14
Розенфельд М. І.	1
Сковорода Г. С.	21

Інші варіанти набрали менше ніж 10 голосів, але слід зазначити, що мешканці називали також своїх сучасників, зокрема й відомого в Харкові гіда Максима Розенфельда, письменника та музиканта Сергія Жадана, художника та майстра стрит-арту Гамлета Зінківського. На нашу думку, популярність серед молоді названих вище історичних постатей пов'язана з двома чинниками: по-перше, серед опитаних чимало студентів історичного факультету, по-друге, в міському просторі є багато пам'ятників і творів стрит-арту, які присвячені зазначеним історичним діячам, зокрема, згадаємо про пам'ятники, встановлені безпосередньо

біля головного та північного корпусів Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (В. Н. Каразіну, Д. І. Багалію, Л. Д. Ландау). Надалі цю тезу можуть підтвердити або спростувати результати анкетування студентів інших вищих навчальних закладів Харкова, історія яких пов'язана зовсім з іншими історичними постатями. Крім цього, нам здається, що потрібно детальніше аналізувати саме варіанти, які набрали найменшу кількість голосів серед молоді, оскільки вони фіксують ті «відхилення», які можуть позначати нові тенденції.

Діаграма 3. Найважливіша подія в історії міста (за кількістю згадувань, %).

Аналіз результатів діаграми 3, що демонструє результати відповідей на питання про найважливішу подію в історії міста, також дозволяє зробити певні висновки. Зокрема, понад 70 респондентів вважають такою День звільнення міста від німецько-фашистських загарбників (23 серпня), понад 40 респондентів – створення Харківського університету в XIX столітті, понад 20 респондентів – заснування міста, а 30 респондентів так і не змогли визначитися. Для понад 10 студентів найважливішою подією в його історії є період, коли Харків був столицею УРСР з 1919 по 1934 роки. Є також поодинокі відповіді, що найважливішою подією є звільнення від сепаратистів будинку Харківської обласної державної адміністрації в квітні 2014 року.

Напевно, найбільш очікуваний результат анкетування був пов'язаний із запитанням про цікаве міське свято. Зокрема, понад 60 % студентів віддали перевагу Дню міста (23 серпня), який водночас є Днем звільнення міста 1943 року. Вже багато років в Харкові на честь цієї важливої

історичної події відбуваються традиційні офіційні урочистості, а також святкова програма на майдані Свободи та в інших локаціях міста, яка містить концертну частину та феєрверк. Між тим відзначимо, що серед молоді набуває популярності традиція святкування новорічних свят на майдані Свободи та в парку імені М. Горького. Декілька студентів назвали свята, які не належать до української святково-обрядової культури (фестиваль фарб «Холі», свято пива «Октоберфест», Геловін та ін.), або навіть підкреслили, що жодне міське свято для них не є цікавим.

Підбиваючи підсумок, відзначимо, що перші результати анкетування студентів з Харкова засвідчують: сприйняття мешканцями міського середовища залежить від стилю життя, повсякденних практик, навіть шляхів пересування у фізичному просторі міста. Для молодих людей Харків передусім є студентським містом, життєві імпульси якого пов'язані з центральною частиною, наближеною до університету. Більшою мірою для цих людей «обличчя» Харкова – це відкриті території для прогулянок, а саме реконструйовані міські парки та набережна. Отже, для молодих харків'ян важлива не так «історичність» місця, як його доступність та комфортність. Недостатня кількість згадувань у відповідях респондентів спортивних об'єктів / споруд та культурних закладів (театрів, галерей тощо), звісно, пояснюється передусім зниженням рівня культурних потреб сучасної молоді, однак при цьому нам здається, це також визначається зміщенням акцентів у бік розважальної культури та захопливої атрактивності, які серед іншого просуває міська влада як бренд міста. З другого боку, можна відзначити зусилля міської влади, спрямовані на створення комфортних озелених зон, що дозволило нарешті подолати «сірість» міського простору, яка була притаманна йому на початку 2000-х років. Результати анкетування також засвідчують, що, вочевидь, мешканці міста не схильні замислюватися над образом Харкова, вони радше приймають запропонований образ міста, ніж рефлексують з цього приводу чи тим більше беруть участь у його формуванні.

References / Бібліографія

Bourdieu, P. *Struktura, gabitus, praktika. Zhurnal sotsiologii i sotsial'noi antropologii [Journal of Sociology and Social Anthropology]*, t. 1, no. 2, 1998, s. 44-59. (In Russian)

Бурдьє, П. Структура, габитус, практика. *Журнал социологии и социальной антропологии*, т. 1, № 2, 1998, с. 44-59.

Dinges, M. Istoricheskaia antropologiia i sotsial'naia istoriia: cherez teoriu «stilia zhizni» k «kul'turnoi istorii povsednevnosti». *Odisei. Chelovek v istorii*. 2000 [*Odysseus. Man in History*], pp. 96-124. (In Russian)

Дингес, М. Историческая антропология и социальная история: через теорию «стиля жизни» к «культурной истории повседневности». *Одиссей. Человек в истории*. 2000, с. 96-124.

Filippova, O. Iazyk v protsessakh konstruirovaniia i konstituirovaniia identichnosti: predstavleniia o iazyke i identichnosti sredi khar'kovskikh studentov. *Uchenye zapiski KhGU «NUA»*, no. 4, 2008, s. 197-210. (In Russian)

Филиппова, О. Язык в процессах конструирования и конституирования идентичности: представления о языке и идентичности среди харьковских студентов. *Ученые записки ХГУ «НУА»*, № 4, 2008, с. 197-210.

Filippova, O., Giuliano, E. «Neither with Europe nor With Russia»: Tracking Views in Kharkiv. Visnyk V. N. Karazin Kharkiv National University. *Series «Sociological studies of contemporary society: methodology, theory, methods»*, vol. 39, 2017, pp. 269-74.

Hrinchenko, H., Kravchenko, V., Musiezdov, O. ta Tytar, O. Natsional'no-kul'turna identychnist' zhytelia «kontaktoi zony» (za materialamy anketuvannia studentiv-pershokursnykiv Kharkova). *Skhid-Zakhid: Istoryko-kul'turolohichniy zbirnyk [East-West: Historical and Cultural Collection]*, вип. 8, 2006, s. 161-84. (In Ukrainian)

Грінченко, Г., Кравченко, В., Мусієздов, О. та Титар, О. Національно-культурна ідентичність жителя «контактної зони» (за матеріалами анкетування студентів-першокурсників Харкова). *Схід-Захід: Історико-культурологічний збірник*, вип. 8, 2006, с. 161-84.

Lynch, K. *The Image of the City*. Cambridge, 1960.

Musiezdov, A. Identichnost' goroda: dinamika obraza Khar'kova v istoricheskoi retrospektive. U zb.: *Metodolohiia, teoriia ta praktyka sotsiologichnoho analizu suchasnoho suspil'stva: Zbirnyk naukovykh prats'*, вип. 15, 2009, s. 488-94. (In Russian)

Мусієздов, А. Идентичность города: динамика образа Харькова в исторической ретроспективе. У зб.: *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць*, вип. 15, 2009, с. 488-94.

Musiiezdov, O. U poshukakh rehional'noi identychnosti (na prykladi doslidzhennia studentiv-pershokursnykiv kharkivs'kykh VNZ). *Visnyk L'vivskoho universytetu. Seriiia sotsiologichna [Visnyk of the Lviv University Series Sociology]*, вип. 1, 2007, s. 11-21. (In Ukrainian)

Мусяєздов, О. У пошуках регіональної ідентичності (на прикладі дослідження студентів-першокурсників харківських ВНЗ). *Вісник Львівського університету. Серія соціологічна*, вип. 1, 2007, с. 11-21.

Musiiezdov, O. Mis'ka identychnist' u (post)suchasnomu ukrains'komu misti (pryklad Kharkova ta L'vova). *Sotsiologhiia: teoriia, metod, marketynh [Sociology: Theory, Method, Marketing]*, no. 3, 2016, s. 94-111. (In Ukrainian)

Мусяєздов, О. Міська ідентичність у (пост)сучасному українському місті (приклад Харкова та Львова). *Соціологія: теорія, метод, маркетинг*, № 3, 2016, с. 94-111.

Putivnyk po Kharkovu. Ofitsiinyi sait Kharkivs'koi mis'koi rady, mis'koho holovy, vykonavchoho komitetu. Available at: <<https://www.city.kharkov.ua/uk/dovdnik/putevoditel-po-xarkovu.html>> [Accessed: 18 April 2020]. (In Ukrainian)

Путівник по Харкову. Офіційний сайт Харківської міської ради, міського голови, виконавчого комітету. Available at: <<https://www.city.kharkov.ua/uk/dovdnik/putevoditel-po-xarkovu.html>> [Accessed: 18 April 2020].

Krasko Olha Ivanivna

Candidate of Historical Science, Senior Staff Scientist

V. N. Karazin Kharkiv National University

4 Svobody Sq., 61022, Kharkiv, Ukraine

Email: olgakrasko@karazin.ua

ORCID: 0000-0001-5076-8331

FEATURES OF PERCEPTOIN OF THE CITY OF KHARKIV BY YOUNG STUDENTS (BY SURVEY MATERAIALS)

The article considers the results of the survey among students of V.N. Karazin Kharkiv National University within the framework of the project «Practices of self-presentation of the city in the industrial and post-industrial era». 202 students from School of History, School of Philology, School of Mathematics and Computer Sciences were interviewed. Respondents answered a special

questionnaire with 12 «closed» and «open» questions. The «closed» questions allowed to determine the quantitative indicators of the Kharkiv young people preferences regarding objects, structures, enterprises, institutions, monuments, products, songs which, according to the students, present the «face» of city. In the same time the «open» questions gave respondents the opportunity to offer a particular option, to express their views on any issue. Relational database management system (RDBMS) program Microsoft Office Access 2013 was built to analyze the survey results. Unified responses of survey participants were entered into the RDBMS. Interpretation of the results was based on the lifestyle concept of a French sociologist P. Bourdieu and the theories of lifestyles of the German historian M. Dinges. In particular, objects, structures, enterprises, institutions, monuments, products, songs representing the “face” of Kharkiv were identified through a questionnaire. The article reveals the peculiarities of Kharkiv symbolic image among young people. The results also allowed to establish architectural dominants, landmarks and lacunae of urban space. Finally, the youth identified historical figures who, in their opinion, form a pantheon of prominent natives and residents of the city. The materials of the survey show the features of self-presentation of the city and the interaction/ interinfluence of residents and urban space.

Keywords: Kharkiv, «face» of city, survey, students.

Красько Ольга Ивановна

кандидат исторических наук, старший научный сотрудник
Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина
Площадь Свободы, 4, 61022, Харьков, Украина
Email: olgakrasko@karazin.ua
ORCID: 0000-0001-5076-8331

ОСОБЕННОСТИ ВОСПРИЯТИЯ ГОРОДА ХАРЬКОВА СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖЬЮ (НА МАТЕРИАЛАХ АНКЕТИРОВАНИЯ)

В статье рассматриваются результаты анкетирования студентов Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина в рамках проекта «Практики самопрезентации города в индустриальную и постиндустриальную эпоху». Были проинтервьюированы 202 студента исторического и филологического факультетов, а также студенты факультета математики и информатики. Респонденты предложили

специальный опросник из 12 «закрытых» и «открытых» вопросов. «Закрытые» вопросы позволили определить количественные показатели предпочтений молодежи Харькова относительно объектов, сооружений, предприятий, заведений, памятников, изделий, песен, которые, по их мнению, формируют «лицо» Харькова. «Открытые» вопросы дали респондентам возможность предложить тот или иной конкретный вариант, выразить свою точку зрения по любому вопросу. Для анализа результатов анкетирования была построена реляционная система управления базами данных (РСУБД) в программе Microsoft Office Access 2013, куда заносились унифицированные ответы участников опроса. Интерпретирование результатов базировалось на концепции стиля жизни французского социолога П. Бурдьё и теории стилей жизни немецкого историка М. Дингеса. Таким образом, благодаря проведенному анкетированию, во-первых, были идентифицированы конкретные объекты, сооружения, предприятия, заведения, памятники, изделия, песни, которые, по мнению респондентов, соответствуют «лицу» Харькова. Во-вторых, были определены особенности восприятия Харькова студенческой молодежью, в том числе обозначены их мнения относительно вопроса, можно ли считать Харьков типичным украинским городом. Также результаты позволили установить архитектурные доминанты, памятные места и лакуны городского пространства в глазах харьковского студенчества. Наконец молодежь определила исторические личности, которые, по их мнению, формируют пантеон известных уроженцев и жителей города. Материалы анкетирования позволяют рассуждать о специфике самопрезентации города и взаимодействии/взаимовлиянии горожан и городского пространства.

Ключевые слова: Харьков, «лицо города», анкетирование, студенты.